

KICHIK MAKTAB YOSHI DAVRIDA O‘Z-O‘ZINI ANGLASH FENOMENINING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI

Mamaradjabova Bog‘zoda Abdilxakimovna

TerDU Psixologiya kafedrasi katta o‘qituvchisi

Berdiyeva Sabohat Rahimovna

*Termiz tumani 12-Ayrim fanlar chuqur o‘qitiladigan sinflari mavjud umumiy o‘rta
ta’lim maktabi amaliyotchi psixologi*

Annotatsiya

Maqola kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarining o‘z-o‘zini anglashi, o‘z-o‘zini hurmat qilish tushunchalarini ochib berish, ahamiyatini tahlil qilish, uning asosiy vazifalari, maktab o‘quvchilarida o‘z-o‘zini anglash fenomenlariga bag‘ishlangan.

Kalit so‘z: kichik maktab yoshi, o‘z-o‘zini anglash, o‘z-o‘zini hurmat, xulq-atvor.

Kirish. Insonning xulq-atvoriga ta’sir qilish uchun uning o‘zini o‘zi anglash qadrlashiga ta’sir qilish kerak. Agar siz o‘zingizning hurmatingizni pasaytirsangiz (odamning o‘ziga nisbatan salbiy munosabatini yaratish), bu xatti-harakatlarning manipulyatsiyasi bo‘ladi. Hozirgi vaqtda ta’lim muassasalari oldida, o‘quvchini ta’lim faoliyati sub’ekti rolda shakllantirishni o‘z ichiga oladi, poydevorning bir qismi bo‘lgan uning ob’ektiv va mazmunli o‘zini o‘zi qadrlashini rivojlantirish, keyingi o‘z-o‘zini bilish va o‘z-o‘zini tarbiyalash uchundir. Zamonaviy ta’lim muassasasi o‘z-o‘zini hurmat qilishni rivojlantirishning shaxsiy va ijtimoiy ahamiyati o‘rtasidagi ziddiyatni hal qilish uchun mo‘ljallangan va uning boshlang‘ich maktab yoshida shakllanish past darajada [2]

Asosiy qism. Psixologik lug‘at M.I. Dyachenko bu tushunchaga quyidagicha ta’rif beradi: “O‘z-o‘zini hurmat qilish solishtirilganda ma’lum fazilatlar, xususiyatlarning mavjudligi, yo‘qligi yoki zaifligi to‘g‘risidagi shaxsning mulohazasi ularni ma’lum bir namuna - standart bilan solishtirishdir”. [1] Kichik maktab yoshi - bolalikning cho‘qqisi. Pedagogika fanlari mutaxassislari boshlang‘ich maktab yoshi davriyligini turlicha baholaydilar va belgilaydilar. Asosiy bu davr 6-7 yoshdan 9-10 yoshgacha. Bu yoshda

turmush tarzi o'zgaradi, muayyan ijtimoiy guruhlarga qo'shilish paydo bo'ladi. Bola turli rollarda va xatti-harakatlarda harakat qiladi. Maktab bolaning ijtimoiy hayotining asosiy modeli bo'lib xizmat qiladi. Maktabda u "kattalar dunyosi" bilan tanishadi, bilim oladi, tajriba to'playdi, ma'lum bir ijtimoiy maqom paydo bo'ladi. Insonning tizimdagi o'rni haqidagi tasavvuri o'zgaradi.

Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning o'zini o'zi qadrlashiga e'tibor berish juda muhimdir. Boshlang'ich maktab yoshi - bu bolaning o'zini o'zi anglash davri.

O'qituvchilar, ota-onalar, qarindoshlar va do'stlar ta'sirida bola o'zini o'zi baholaydi. Birinchi sinf o'quvchisi uning yaxshi ekanligiga ishonch hosil qilishi mumkin.

U o'z ishiga juda ko'p g'ayrat va kuch bag'ishlaydi. Va, maktab o'quvchisi nafaqat tanaffus paytida sinfdoshlarini baholaydi, balki birga o'ynashlari nuqtai nazaridan bolada qimmatli hodisalarning yangi toifalari paydo bo'ladi va shunga mos ravishda ma'lum baholar paydo bo'ladi. [4]

Boshlang'ich sinf o'quvchisining o'zini o'zi qadrlashini rivojlantirishda qadriyat mulohazalari muhim rol o'ynaydi. O'qituvchi o'quvchini baholashda aniqlik zarur. Ba'zan hatto salbiy (loyiq) baholash o'z-o'zini hurmat qilish uchun "noaniq"dan ko'ra foydaliroq bo'lib chiqadi. O'quv jarayonida o'quvchida o'zini baholashga munosabat shakllanadi. Imkoniyatlar o'z-o'zini hurmat qilishning asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo'lib hisoblanadi. O'quvchi o'zi haqida boshqalardan bilib oladi va diqqat-e'tiborini o'z faolligini oshirishga qaratadi.

Natijalar va muhokamalar: O'z-o'zini hurmat qiladigan bolalar o'zlarini maqtashadi, lekin boshqalar qilayotgan hamma narsani bajonidil rad etadilar. Kam ta'minlangan maktab o'quvchilari o'z-o'zini hurmat qilish, aksincha, ular do'stlarining yutuqlarini ortiqcha baholashga moyildirlar. Psixologlar bu holatni alohida ta'kidlashadi. O'zini yuqori baholagan bolalar faol va maktabda ham, ijtimoiy ishda ham, o'yin faoliyatida ham muvaffaqiyatga erishishga intiladi.

Kichik maktab o'quvchilarining o'zini-o'zi qadrlashi faqat o'qituvchilar va ota-onalardan, balki psixologdan ham alohida e'tiborni talab qilmaydi. O'rganish va boshqa bolalar bilan muloqot qilishda muammolar paydo bo'lishi mumkin.

- o'z-o'zini hurmat qilish va boshqa odamlarning shaxsga beradigan baholari;

- o‘z-o‘zini hurmat qilish va inson intilayotgan ideal “Men”likni maktab o‘quvchisida o‘zini o‘zi qadrlashning etarli darajada rivojlanishida quyidagi muammolarga duch kelishi mumkin:

- Bo‘y muammosi: o‘quvchi uning bo‘yining uzunligidan aziyat chekmoqda. Doskaga egilib chiqadi. Qiyinchilik. Har bir chiqish azob. Bola tasvirlarda o‘ylaydi. Uning o‘z-o‘zini anglash ob‘ektiv va majoziydir. U o‘zini boshqalar orasida ko‘radi, chunki uning imiji rivojlangan

- Tashqi ko‘rinish muammosi: shunday bo‘ladiki, bola o‘zini mensimaydi: u tashqi ko‘rinishini yoqtirmaydi, - o‘zidan norozilik kayfiyati sifatida namoyon bo‘ladi.

Xulosa. Albatta, qisqa vaqt ichida o‘quvchilarning o‘ziga bo‘lgan hurmatini oshirish o‘z o‘zining anglash unchalik oson emas. Majburiy ular bilan maqsadli, tizimli ishlash. O‘yin terapiyasi kabi usullardan foydalanish, art-terapiya, psixo-gimnastika, siz taranglik, tashvish, boshqalardan qo‘rquvdan xalos bo‘lishingiz mumkin tinchlik va o‘z-o‘zini hurmat qilish. [3] Kichik maktab o‘quvchisining shaxsiyatining rivojlanishi bilan uning o‘zi haqidagi bilimlari aniqlash bo‘ladi. To‘g‘ri o‘zini-o‘zi yo‘naltirish, o‘zining kuchli va qobiliyatlarini tushunish qobiliyati yaxshilanadi; boshqalarning baholariga emas, balki ba’zi vaziyatlarda harakat qilish istagi bor. Bundan tashqari, o‘z-o‘zini hurmat qilish insonoy sifatlarni yanada kengroq qamrab oladi.

Shunday qilib, kichik maktab o‘quvchisining o‘zini o‘zi hurmat qilishi, qadrlashining asosiy xususiyati uning yuqoriligidir. Bu xususiyat shaxs rivojlanishining ma’lum bir davri uchun yosh normasidir.

Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarida o‘z-o‘zini anglashi hurmat qilishning shakllanishiga ta’sir qiluvchi asosiy omillar bu o‘qituvchining, ota-onalarning ta’siri va ularning ta’limga bo‘lgan munosabatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati

1. Abdilkhakimovna, Mamaradjabova Bogzoda. "Influence of self-consciousness of a person on family relationships and its psycho-correction." (2022).

2. Дьяченко М.И., Каидыбович Л.А. Психологический словарь – справочник. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2001. – 576 с.

3. JUREVA, S., and B. MAMARADJABOVA. "The degree to which a person feels happy in the family." *JOURNAL OF CRITICAL REVIEWS* 7.5 (2020): 1873-1875.
4. Константинова Н.И. Развитие самооценки в младшем школьном возрасте / Актуальные проблемы психологии личности: сб. ст. по матер. V междунар. науч.-практ. конф. № 5. – Новосибирск: СибАК, 2011.
5. Кулагина И.Ю. Младшие школьники: особенности развития / И.Ю. Кулагина. – М.: Эксмо, 2009. – 176 с.
6. Mamaradjabova Bogzoda. "Psychological Mechanisms of the Influence of Self-Awareness Strategy on the Development of Children's Emotions in the Family." *Web of Semantics: Journal of Interdisciplinary Science* 2.3 (2024): 229-232.
7. Mamaradjabova, B. A., and Allamov Jasur. "JAMOANI SHAKLLANTIRUVCHI TRENING MASHG 'ULOTLARINING NAZARIY ASOSLARI." *E Conference Zone*. 2023.
8. Мамаражабова, Богзода Абдилхакимовна. "Роль сознания в деятельности человека." *Проблемы науки* 6 (42) (2019): 106-107.
9. Mamaradjabova, Bogzoda. "Self-awareness strategy." *Результаты научных исследований в условиях пандемии (COVID-19)* 1.03 (2020): 145-147.
10. Mamaradjabova, B. "SELF-AWARENESS STRATEGY."
11. Романова Р.М., Филонов Г.Н., Волков Г.Н., Печко Л.П. Становление самосознания личности школьника / Под общ. ред. Р.М. Роговой. М.: ГосНИИ семьи и воспитания, 2003. – 112 с.
12. Сергеева Б.В., Габелия Т.К. Факторы развития самооценки в младшем школьном возрасте / *Международный журнал экспериментального образования*. – 2016. – № 1. – С. 128-132